

POTENCIÁL ROZVOJA SOCIÁLNEHO PODNIKANIA V TREŤOM SEKTORE NA SLOVENSKU

Potential for the development of social entrepreneurship in the third
sector in Slovakia

MARCELA CHRENEKOVÁ

ADRIÁNA KLAPKOVÁ

VERONIKA SVETLÍKOVÁ

Katedra regionalistiky a rozvoja vidieka | *Department of Regional and Rural Development*
Fakulta európskych štúdií a regionálneho rozvoja | *Faculty of European Studies and Regional develop.*
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre | *Slovak University of Agriculture in Nitra*
✉ *Tr. Andreja Hlinku 2, 94976 Nitra, Slovak Republic*
E-mail: *marcela.chrenkova@uniag.sk, xklapkova@uniag.sk, veronika.svetlikova@uniag.sk*

Anotácia

Rozvoj sociálneho podnikania na Slovensku bol akcelerovaný prijatím nového zákona o jeho podpore v roku 2018. Väčšina zo 105 registrovaných sociálnych podnikov má právnu formu obchodnej spoločnosti, je typu integračného podniku a zakladateľmi sú najmä obce. Organizácie tretieho sektora nie sú dostatočne aktívne pri zakladaní sociálnych podnikov. Cieľom príspevku je zistiť aké sú bariéry a potenciál rozvoja sociálneho podnikania v treťom sektore na Slovensku. V práci boli použité primárne a sekundárne zdroje údajov. Metódou dopytovania boli zisťované charakteristiky sociálneho podnikania, informovanosť obcí a organizácií tretieho sektora o sociálnej ekonomike a bariéry pre zakladanie sociálnych podnikov v organizáciách tretieho sektora. Najväčšou bariérou pre rozvoj sociálneho podnikania v treťom sektore je nesystematické financovanie, náročnosť plnenia predpisov a nariadení a absencia mapovania potrieb znevýhodnených skupín. Potenciál pre založenie sociálneho podniku majú 2 typy subjektov, a to neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby a občianske združenia. Predpoklady pre založenie sociálneho podniku majú z toho dôvodu, že zamestnávajú relatívne vysoký počet znevýhodnených a zraniteľných osôb a venujú sa verejnoprospešným činnostiam, ktoré môžu byť predmetom generovania zisku v sociálnom podnikaní. Informovanosť organizácií tretieho sektora o sociálnom podnikaní je v porovnaní s obcami oveľa vyššia, cítia ale bariéry pre založenie sociálneho podniku.

Kľúčové slová

sociálna ekonomika, sociálne podniky, neziskové organizácie, tretí sektor, Slovensko

Annotation

The development of social entrepreneurship in Slovakia was accelerated by the adoption of a new law on its support in 2018. Most of the 123 registered social enterprises have the legal form of a business company, they are of integration enterprises type and the founders are mainly municipalities. Third sector organizations are not active enough in setting up social enterprises. The aim of the paper is to find out what are the barriers and potential for the development of social entrepreneurship in the third sector. Primary and secondary data sources were used in the work. The survey method was used for characteristic of social entrepreneurship, the awareness of municipalities and third sector organizations about the social economy and barriers to the establishment of social enterprises in third sector organizations. The biggest barrier to the development of social entrepreneurship in the third sector is unsystematic funding, the complexity of compliance with rules and regulations and the absence of mapping the needs of disadvantaged groups. There are 2 types of entities with the potential to establish a social enterprise, namely non-profit organizations providing services of general interest and civic associations. They are prerequisites for the establishment of a social enterprise because they employ a relatively high number of disadvantaged and vulnerable persons and are engaged in public benefit activities that can be the subject of generating profits in social enterprise. The awareness of third sector organizations about social entrepreneurship is much higher compared to municipalities, but they feel barriers to the establishment of a social enterprise.

Key words

social economy, social enterprises, non for profit organisations, third sector, Slovakia

JEL classification: O35, J18

1. Úvod - sociálne podnikanie v Európe

Sociálne podniky - podniky, ktorých primárnym cieľom je vytvárať pozitívny sociálny vplyv - existujú v každej európskej krajine. Sú dôležitou súčasťou sociálnej ekonomiky, v ktorej dnes pracuje 13,6 milióna Európanov (Európska únia, 2020).

Sociálna ekonomika vznikla koncom 18. a začiatkom 19. storočia, ako reakcia pracovníkov priemyslu na problémy súvisiace s ťažkými životnými podmienkami, zakladaním finančných a výrobných družstiev. Prvé družstvo Rochdale Society of Equitable Pionners bolo založené v roku 1844 v Anglicku. V kontinentálnej Európe to bol Slovák Samuel Jurkovič, ktorý ako prvý iba 50 dní po založení Rochdalského družstva v roku 1845 založil úverový ústav - Spolok gazdovský v Sobotišti. V 21. storočí má sociálna ekonomika nový obsah. Jej rozvoj v Európe spôsobili podporné mechanizmy EÚ po roku 2000.

Trhovým alebo podnikovým subsektorom sociálnej ekonomiky sú sociálne podniky (Monzon, Chaves, 2008). Sociálne podniky prispievajú k dôležitým sociálnym cieľom, ako je vytváranie pracovných miest, sociálne začleňovanie, rovnosť príležitostí, udržateľnosť a občianska participácia. Pôsobia v rôznych odvetviach hospodárstva (Chreneková, a kol. 2016) Informovanosť o sociálnom podnikaní je však nízka. Mnohé z podnikov, ktoré napĺňajú definíciu sociálneho podniku sa ani sami neidentifikujú ako sociálne podniky.

Podľa väčšiny definícií sociálneho podniku sú jeho iniciátorom najmä subjekty tretieho sektora (Kerlin 2012; Defourny, Nyssens, 2010; Lubelcová, 2012; Korimová, 2014) Na Slovensku sú zakladateľmi sociálnych podnikov najmä obce (Chreneková, 2019). Tretí sektor je menej aktívny. Bariérami rozvoja tretieho sektora sa zaoberá viacero štúdií (Nemec a kol., 2017; Vaceková a Svidroňová, 2016; Defourny, 2001).

Rozvoj sociálnej ekonomiky a sociálneho podnikania ako inovácie má v krajinách EÚ rôznu dynamiku, ktorá je ovplyvnená množstvom faktorov (Wildmannová, 2017; Klímová a Winklerová, 2017). Prvé sociálne podniky boli na Slovensku založené v roku 2005, ale až v roku 2018 bol prijatý zákon, ktorý upravuje podporu sociálnych podnikov komplexne.

2. Cieľ a metodológia

Cieľom príspevku je zistiť aké sú bariéry a potenciál rozvoja sociálneho podnikania v treťom sektore na Slovensku. Informovanosť je faktorom rozvoja sociálneho podnikania. Predmetom skúmania bola informovanosť predstaviteľov obcí Slovenska a vybraných subjektov tretieho sektora o sociálnom podnikaní a názory manažérov organizácií tretieho sektora na podporu a bariéry pri zakladaní sociálneho podniku.

Hlavnou metódou práce pre získanie primárnych dát bola metóda dopytovania (technika dotazníkového prieskumu a riadeného rozhovoru). Zdrojom informácie boli dva dotazníkové prieskumy (medzi obcami a subjektmi tretieho sektora), riadené rozhovory s 5 pracovníkmi dvoch regionálnych pracovísk Inštitútu sociálnej ekonomiky a údaje z databázy Finstat a Register sociálnych podnikov SR. Boli použité aj metódy deskriptívnej štatistiky.

Dotazník určený obciam bol zaslaný všetkým 2890 obciam Slovenska pozostával zo 44 otázok venovaných informovanosti, rozsahu, podpore a bariéram sociálneho podnikania. Informovanosti o sociálnej ekonomike sa týkali 4 uzatvorené otázky. Odpovedalo 1599 (55,3 %) obcí.

Pre zisťovanie informovanosti a potenciálu tretieho sektora sme oslovili 90 organizácií (56 neziskových organizácií poskytujúcich všeobecne prospešné služby a 34 občianskych združení) z Trenčianskeho kraja. Návratnosť dotazníkov bola 42,2 %. Oslovené organizácie mali od 1 do 154 zamestnancov. Kritériom výberu územia bol nedostatočný rozvoj sociálneho podnikania, relatívne vysoká nezamestnanosť a prítomnosť znevýhodnených a zraniteľných skupín obyvateľov. Typy subjektov a ich konkrétny výber vyplynuli z riadených rozhovorov. Vybrali sme tie typy, ktoré majú z podstaty predpoklady vytvoriť sociálny podnik a subjekty, ktoré mali zamestnancov.

Databáza Finstat bola zdrojom informácie o subjektoch tretieho sektora a Register sociálnych podnikov o sociálnych podnikoch.

V práci boli použité metódy opisnej štatistiky a metóda dopytovania – technika dotazníkového prieskumu a technika riadeného rozhovoru.

3. Výsledky

3.1 Sociálne podnikanie na Slovensku

3.1.1 Právna úprava

Sociálne podnikanie je na Slovensku upravené zákonom 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch. Zákon vymedzuje subjekty a cieľové skupiny sociálnej ekonomiky a jej podporu.

Subjektom sociálnej ekonomiky môže byť občianske združenie, nadácia, neinvestičný fond, nezisková organizácia, účelové zariadenie cirkvi, obchodná spoločnosť, družstvo alebo fyzická osoba – podnikateľ, ktorá je zamestnávateľom.

Cieľovými skupinami sociálnej ekonomiky sú znevýhodnené osoby, zraniteľné osoby, priamo a nepriamo zainteresované osoby.

Za znevýhodnenú osobu sa považuje fyzická osoba so zdravotným postihnutím alebo osoba, minimálne 6 mesiacov nezamestnaná a zároveň mladšia ako 26 rokov, staršia ako 50 rokov, najmenej 12 mesiacov vedená v evidencii uchádzačov o zamestnanie, so vzdelaním nižším ako stredné odborné, žije ako osamelá s osobami odkázanými na jej starostlivosť, patrí k národnostnej alebo etnickej menšine alebo má trvalý pobyt v najmenej rozvinutom okrese.

Zraniteľnú osobu zákon vymedzuje ako prijímateľa sociálnej služby alebo osobu v nepriaznivej sociálnej situácii, dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, osobu pod opatreniami sociálnoprávnej ochrany a kurately, po skončení ústavnej starostlivosti, odkázanú na pomoc, po skončení poberania materského alebo rodičovského príspevku, po skončení vykonávania osobnej asistencie, poberateľa starobného dôchodku, nepodnikateľa, ktorého mesačný príjem nepresahuje trojnásobok sumy životného minima, po prepustení z výkonu trestu, osobu bez štátnej príslušnosti alebo azylanta.

Subjektmi podpory sú sociálne podniky a podniky so sociálnym dosahom. Takýto podnik je definovaný ako subjekt sociálnej ekonomiky, ktorý vykonáva hospodársku činnosť s cieľom dosahovania pozitívneho sociálneho vplyvu. Podmienkou je reinvestovanie viac ako 50 % zo zisku na svoje sociálne ciele. Podniky môžu získať štatút registrovaného sociálneho podniku. Registrované sú dva typy podnikov – verejnoprospešné a komunitnoprospešné. Zameraním činnosti môže byť registrovaný sociálny podnik integračným podnikom, ktorého úlohou je podpora zamestnanosti prostredníctvom zamestnávania znevýhodnených osôb alebo zraniteľných osôb, sociálnym podnikom bývania (jeho pozitívnym vplyvom je zabezpečovanie spoločensky prospešného nájomného bývania) a všeobecným sociálnym podnikom.

Sociálne podniky môžu podľa tohto zákona získať investičnú, kompenzačnú pomoc alebo pomoc na podporu dopytu. Po schválení zákona 112/2018 došlo k preregistrovaniu sociálnych podnikov na Slovensku podľa nových pravidiel. Register sociálnych podnikov spravuje Ministerstvo práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.

3.1.2 Sociálne podnikanie v regiónoch Slovenska

V Registri sociálnych podnikov bolo na Slovensku (k 29. aprílu 2020) zaregistrovaných 105 sociálnych podnikov. Takmer všetky (93,3 %) sú integračnými podnikmi, ktorých hlavnou úlohou je zamestnanie znevýhodnených a zraniteľných osôb. Iba jeden je z registrovaných je sociálny podnik bývania, všeobecných sociálnych podnikov je 6.

Podľa právnej formy iba 3 z registrovaných sociálnych podnikov majú formu občianskeho združenia, 5 družstva, 2 neziskovej organizácie a 1 fyzickej osoby. Všetky ostatné (89,5 %) majú formu spoločnosti s ručením obmedzeným. Prevažná väčšina obchodných spoločností je založená obcami (s čím súvisí fakt, že až 78 % z nich reinvestuje 100 % zisku do sociálneho rozvoja).

Tab. 1: Počet registrovaných sociálních podnikov v krajoch Slovenska (k 29. aprílu 2020)

samosprávny kraj	počet sociálních podnikov	počet sociálních podnikov na 100 tisíc obyvateľov
Bratislavský	4	0,60
Trnavský	3	0,53
Trenčiansky	9	1,54
Nitriansky	6	0,89
Žilinský	11	1,59
Prešovský	16	1,94
Košický	39	4,87
Banskobystrický	17	2,63

Zdroj: vlastné spracovanie podľa MPSVaR SR, 2020

Podľa väčšiny definícií sociálneho podniku sú jeho iniciátorom najmä subjekty tretieho sektora. Na Slovensku organizácie tretieho sektora nie sú dostatočne aktívne pri zakladaní sociálních podnikov. Tretí sektor v krajine ale predstavuje potenciál pre rozvoj sociálního podnikania. Vyplýva to z analýzy a zistení dotazníkového prieskumu medzi organizáciami tretieho sektora.

3.2 Tretí sektor na Slovensku

V prehľade organizácií tretieho sektora sme sa venovali nasledovným typom subjektov: cirkevné organizácie (CO), nadácie, neinvestičné fondy (NF), neziskové organizácie (NO), neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby (NO VPS), záujmové združenia právnických osôb (ZZ PO) a občianske združenia (OZ). Zmapovali sme ich početnosť v samosprávnych krajoch.

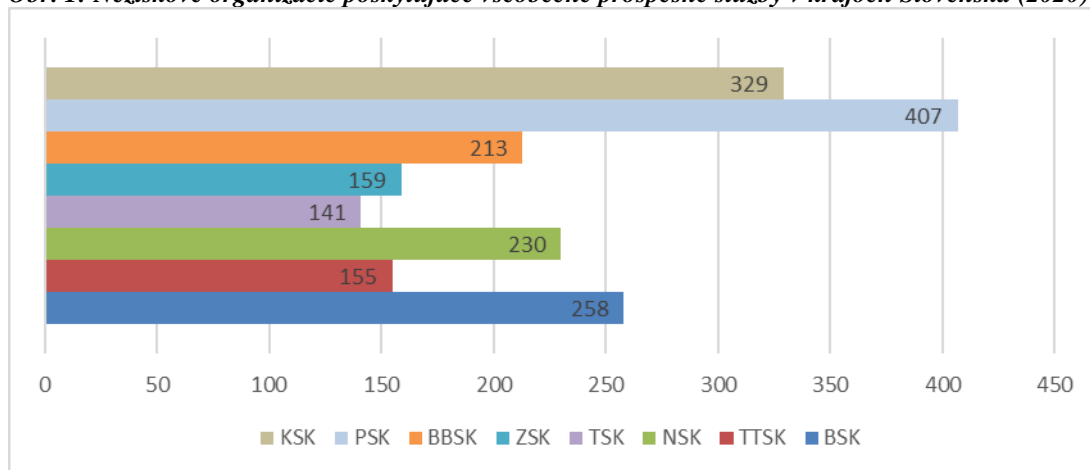
Tab. 2: Počet subjektov tretieho sektora v krajoch Slovenska (2020)

	PSK	KSK	BBSK	ŽSK	TTSK	BSK	NSK	TSK
CO	685	577	454	288	230	239	381	211
družstvá	277	296	279	256	239	387	231	134
nadácie	78	143	121	75	53	565	118	54
NF	60	65	32	86	37	152	45	45
NO VPS	407	329	213	159	155	258	230	141
NO	475	475	588	361	412	330	550	321
ZZ PO	164	191	208	149	122	364	132	111
OZ	5927	6568	6590	5832	5074	13 449	5754	4443
spolu	8073	8644	8485	7206	6322	15 744	7441	5460
počet organizácií na 10 tis. obyvateľov	97,97	108,13	130,80	104,31	112,31	240,32	109,86	93,11

Zdroj: vlastné spracovanie podľa databázy Finstat, 2020

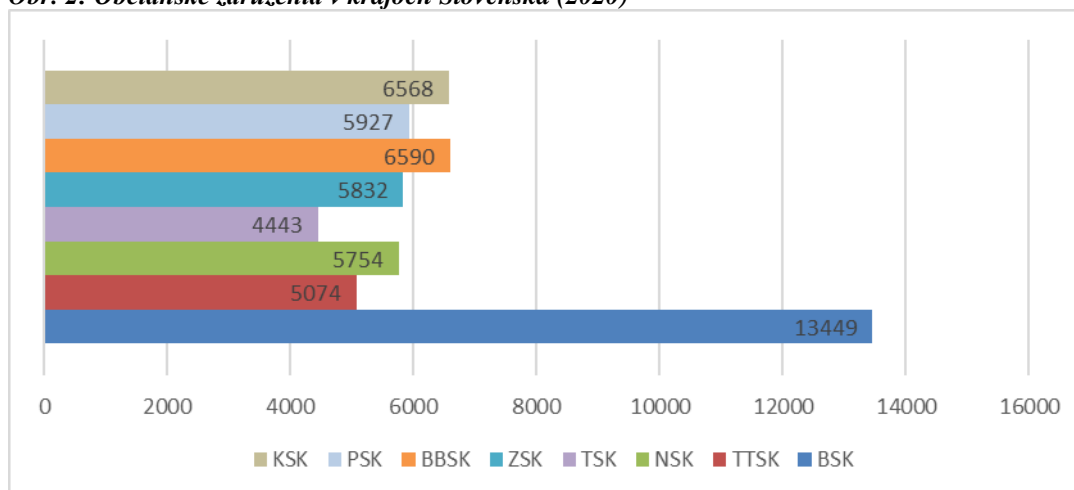
Vysvetlivky: BSK – Bratislavský, BBSK – Banskobystrický, PSK – Prešovský, KSK – Košický, ŽSK – Žilinský, NSK – Nitriansky, TSK – Trenčiansky, TTSK – Trnavský samosprávny kraj

Najviac subjektov tretieho sektora na 10000 obyvateľov má sídlo v Bratislavskom kraji, čo je spôsobné kumuláciou občianskych združení v hlavnom meste, na druhom mieste je Banskobystrický kraj a tretie miesto patrí Nitrianskemu samosprávne kraju. Najmenej subjektov tretieho sektora sa nachádza v Trenčianskom kraji a to takmer vo všetkých kategóriách s výnimkou nadácií a neinvestičných fondov. Z výsledkov analýz a záverov riadeného rozhovoru s pracovníkmi vyplynulo, že potenciál pre založenie sociálního podniku majú 2 typy subjektov, a to neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby a občianske združenia. Preto sme sa v ďalšej analýze a dotazníkovom prieskume venovali týmto dvom typom.

Obr. 1: Neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby v krajoch Slovenska (2020)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa databázy Finstat, 2020

Spolu na Slovensku pôsobí 1892 neziskových organizácií poskytujúcich všeobecne prospešné služby. Najviac z nich sa zameriava na vzdelávanie, výchovu a rozvoj telesnej kultúry, ďalej na tvorbu, rozvoj, ochranu, obnovu a prezentáciu duchovných a kultúrnych hodnôt, poskytovanie humanitárnej a sociálnej starostlivosti a také, ktorých činnosť je zacielená na výskum, vývoj, vedecko-technické a informačné služby. Najviac neziskových organizácií poskytujúcich všeobecne prospešné služby je v Prešovskom kraji (4,93 na 10000 obyvateľov) a Košickom kraji (4,11 na 10000 obyvateľov), naopak najmenej ich je v Trenčianskom a Žilinskom kraji.

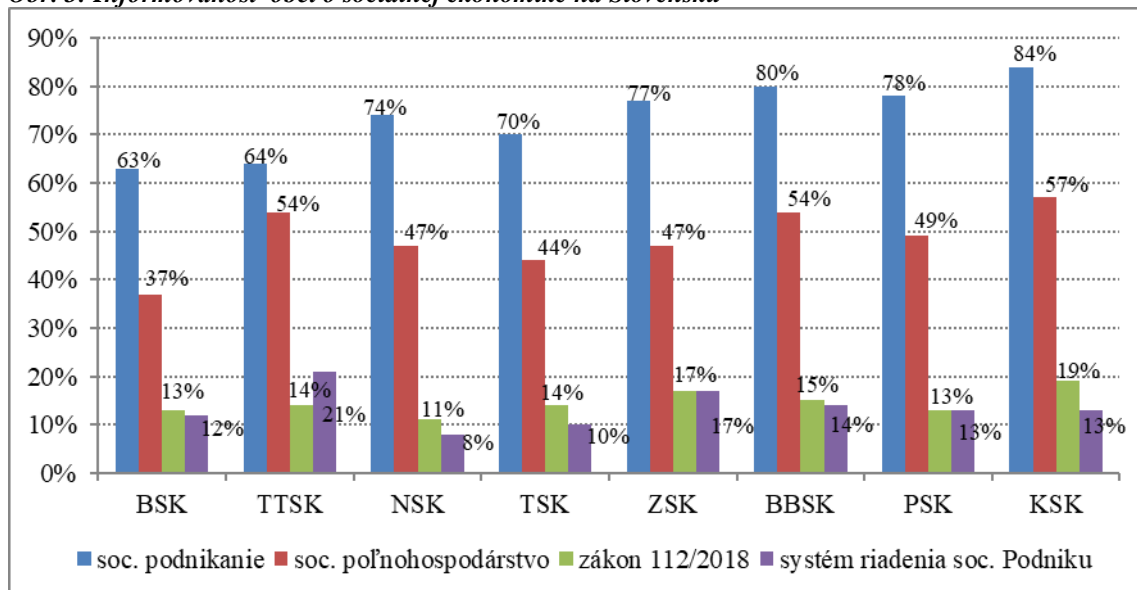
Obr. 2: Občianske združenia v krajoch Slovenska (2020)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa databázy Finstat, 2020

V Bratislavskom kraji sídli 200 občianskych združení na 10000 obyvateľov, v Banskobystrickom 102. Naopak najmenej ich je v Prešovskom (71) a Trenčianskom kraji (76).

3.3 Informovanosť o sociálnej ekonomike na Slovensku

Informovanosť je jedným z faktorov rozvoja sociálneho podnikania. Prvá vlna informačných aktivít na rôznych úrovniach bola na Slovensku tesne pred a na začiatku programového obdobia politiky súdržnosti EÚ 2007-13, kedy bol vznik a fungovanie sociálnych podnikov podporený z európskych fondov. Pred prípravou zákona 112/2018 o sociálnej ekonomike a sociálnom podnikaní bola reálna informovanosť na Slovensku stále nízka. Popri procese prípravy spomínaného zákona vznikla intenzívna verejná diskusia a zvýšila sa aj informovanosť. Pre prieskum informovanosti sme vybrali 3 kategórie subjektov: obce, neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby a občianske združenia (Obr. 1 ilustrujú informovanosť na začiatku roku 2019, vyjadrený je podiel odpovedí „áno som informovaný/á“).

Obr. 3: Informovanost' obcí o sociální ekonomice na Slovensku

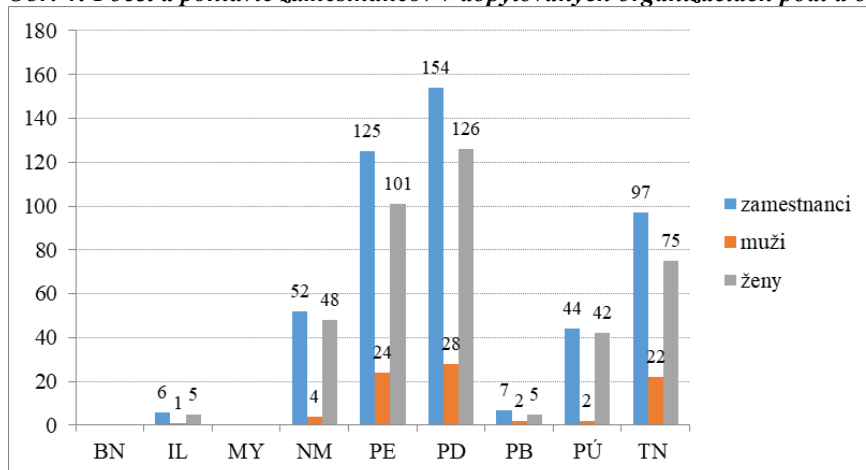
Zdroj: vlastné spracovanie

Najlepšie informované o sociálnom podnikaní, sociálnom poľnohospodárstve a o zákone 112/2018 sú obce a mestá v Košickom kraji. Najnižšia informovanosť o sociálnom podnikaní a sociálnom poľnohospodárstve je medzi obcami Bratislavského kraja, zákon 112/2018 a systém riadenia sociálneho podniku najmenej poznajú predstavitelia Nitrianskeho kraja, resp. pozná ho iba 8 % z opýtaných.

Medzi neziskovými organizáciami Trenčianskeho kraja bola medzi opýtanými až 82 % informovanosť o sociálnom podnikaní. Zákon 112/2018 pozná alebo čiastočne pozná 71 % opýtaných organizácií. Systém riadenia sociálneho podniku pozná 29 %, čiastočne pozná 42 % a nepozná vôbec 29 % opýtaných predstaviteľov tretieho sektora v regióne.

3.4 Podpora a bariéry sociálneho podnikania z pohľadu organizácií tretieho sektora

3.4.1 Charakteristika výskumnej vzorky organizácií tretieho sektora

Obr. 4: Počet a pohlavie zamestnancov v dopytovaných organizáciách podľa okresov TSK

Zdroj: vlastné spracovanie

Výskumnú vzorku tvorilo 90 vybraných organizácií, v ktorých pracuje spolu 485 zamestnancov. V každom okrese kraja je v organizáciách tretieho sektora zamestnaných viac žien ako mužov. Dopytované organizácie v 76 % prípadov riadia osoby s vysokoškolským vzdelaním druhého stupňa, v 66 % prípadov ženy. Až 58 % organizácií zamestnáva osoby znevýhodnené na trhu práce. Spolu všetky dopytované organizácie zamestnávajú 67, takýchto osôb (niektoré z nich to plánujú v budúcnosti). Jednalo sa najmä o skupiny telesne alebo duševne

hendikepovaných a osoby dlhodobo nezamestnané, seniorov. Len ojedinele zamestnávajú príslušníkov rómskej menšiny, absolventov a matky s deťmi. Až 58 % organizácií využíva dobrovoľnícku prácu (spolu 191 dobrovoľníkov).

Podľa klasifikácie ekonomických činností SK NACE 47 % organizácií klasifikovalo svoju činnosť ako činnosť záujmových organizácií, 16 % ostatných členských organizácií a 13 % organizácií starostlivosti o staršie osoby a osoby so zdravotným postihnutím v pobytových zariadeniach. Aktivity majú charakter najmä sociálnych služieb a vzdelávacích aktivít (tab. 3).

Tab. 3: Aktivity dopytovaných organizácií

Aktivity	Podiel organizácií vo vzorke
poskytovanie sociálnych služieb	26 %
vzdelávanie, kurzy, semináre, školenia, kariérne poradenstvo	21 %
prevádzky školských zariadení (súkromných pre osoby s autizmom)	5 %
poradenstvo a pomoc obetiam násilia	5 %
príprava projektov, vyhlasovanie výziev, implementácia projektov, poradenská činnosť v oblasti projektov, rozvoj regiónu	8 %
poskytovanie všeobecne prospešnej služby - útulku	5 %

Zdroj: vlastné spracovanie

Ďalšie činnosti jednotlivých organizácií sú nasledovné: verejná správa, informovanosť spotrebiteľa v oblasti jeho ochrany, galéria – obchod, tréningy pre dospelých, poskytovanie všeobecne prospešných služieb v oblasti bývania, správa a údržba, poskytovanie služieb súvisiacich so správou bytov, hipoterapia, a prevádzka chránenej dielne.

Okrem zamestnania znevýhodnených a zraniteľných skupín organizácie vytvárajú aj iné typy sociálnej hodnoty, ako napríklad vzdelávanie, spolupráca s miestnymi organizáciami, pomoc pre ohrozené a rizikové skupiny jednotlivcov, prevencia sociálno-patologických javov, bývanie pre sociálne slabších, pomoc deťom v detských domovoch, či zvýhodnené nájomné pre sociálne podniky. Oslovené organizácie vytvárajú okrem sociálnej aj environmentálnu hodnotu (63 %). Najviac, konkrétne 38 % organizácií sa zaoberá osvetou v ochrane životného prostredia, 25 % odpadovým hospodárstvom a rovnako 25 % čistí a upravuje verejné priestranstvá.

Motívom založenia organizácie bola najčastejšie pomoc seniorom a osobám s hendikepom, regionálny rozvoj, pomoc obetiam násilia a ochrana zvierat.

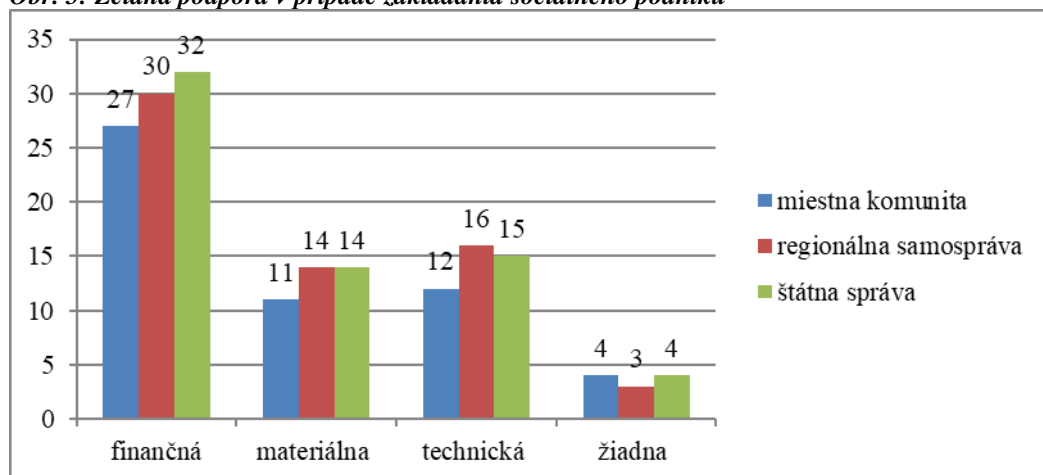
3.4.2 Podpora a bariéry sociálneho podnikania

Rozvoj sektora sociálnej ekonomiky je spojený s politickou podporou na všetkých úrovniach riadenia. Organizácie tretieho sektora sa vyjadrili k podpore akú by uvítali pre rozbeh sociálneho podnikania zo strany miestnej komunity, regionálnej samosprávy a štátnej správy. Na všetkých troch úrovniach si najviac želajú podporu finančnú, ale pri zakladaní sociálneho podniku by bola vítaná aj materiálna pomoc a technická podpora (obr. 5).

Bariérami pre sociálne podnikanie sú podľa organizácií tretieho sektora nedostatok finančných prostriedkov, či nesystematické financovanie (70 % opýtaných). Spolu s financiami je spojená aj byrokracia, ktorá odrádza organizácie od ich ďalších rozvojových aktivít. Legislatíva tiež predstavuje problém vzhľadom na náročnosť plnenia predpisov a nariadení. Ďalej bola uvedená aj absencia mapovania potrieb znevýhodnených skupín. Avšak 10 % respondentov uviedlo, že nevidia bariéry ich rozvoja.

Takmer 10 % respondentov uviedlo, že pociťujú nedostatok informácií a nemajú znalosť o sociálnej ekonomike a podnikaní. Informovanosť o sociálnej ekonomike medzi organizáciami tretieho sektora Trenčianskeho kraja však bola v priemere o 20% vyššia v porovnaní s informovanosťou obcí. Tento fakt hovorí v prospech rozvoja sociálneho podnikania v treťom sektore.

Obr. 5: Želaná podpora v prípade zakladania sociálneho podniku

Zdroj: vlastné spracovanie

Vzhľadom na uvedené bariéry alebo z iných dôvodov až 74 % opýtaných neuvažovalo o založení sociálneho podniku, naopak 26 % organizácií o tom uvažuje. Z nich 13 % sa rozhodlo pre podnik so sociálnym dosahom, 10 % pre sociálny podnik a zvyšné 3 % uvádzajú, že pre nedostatok informácií ohľadom typov sociálnych podnikov nevie presne určiť, na ktorý by sa v budúcnosti zameralo. Pre integračný podnik ani pre sociálny podnik bývania by sa nerozhodla žiadna z dopytovaných organizácií.

4. Záver

Rozvoj sociálneho podnikania na Slovensku bol prijatím nového zákona o jeho podpore akcelerovaný. V priebehu roka bolo registrovaných 105 sociálnych podnikov, z ktorých väčšina má právnu formu obchodnej spoločnosti, je typu integračného podniku a zakladateľmi sú najmä obce. Organizácie tretieho sektora nie sú dostatočne aktívne pri zakladaní sociálnych podnikov. Tretí sektor v krajine ale predstavuje potenciál pre rozvoj sociálneho podnikania. Potenciál pre založenie sociálneho podniku majú 2 typy subjektov, a to neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby a občianske združenia. Predpoklady pre založenie sociálneho podniku majú z toho dôvodu, že zamestnávajú relatívne vysoký počet znevýhodnených a zraniteľných obyvateľov a venujú sa verejnoprospešným činnostiam, ktoré môžu byť predmetom generovania zisku v sociálnom podnikaní a sú relatívne informované.

Informovanosť organizácií tretieho sektora o sociálnom podnikaní je v porovnaní s obcami oveľa vyššia, cítia ale bariéry pre založenie sociálneho podniku. Najväčšou bariérou pre rozvoj je nesystematické financovanie, náročnosť plnenia predpisov a nariadení a absencia mapovania potrieb znevýhodnených skupín. Pri zakladaní sociálneho podniku by uvítali finančnú a technickú pomoc.

V priebehu spracovania príspevku vznikli otázky, ktoré sa môžu stať predmetom ďalšieho výskumu. Jedným z typov pracovísk, ktoré predstavujú potenciál pre sociálne podnikanie sú chránené dielne. Bolo by vhodné výskumne sa venovať aj týmto typom subjektov, keďže z národnej úrovne sú motivované aby sa registrovali v registri sociálnych podnikov. Ďalší výskum by mohol byť smerovaný k efektom sociálneho podnikania.

Literatúra

- [1] DEFOURNY, J., (2001). From Third Sector to Social Enterprise. In Borzaga, C., Defourny, J. (eds.) *The Emergence of Social Enterprise*. London: Routledge. ISBN 0415339219.
- [2] DEFOURNY, J., NYSSSENS, M., (2010). Conception of Social Enterprise and Social Entrepreneurship in Europe and the United States: Convergence and Divergences. *Journal of Social Entrepreneurship*, vol. 1, no. 1, pp. 32-53. ISSN 1942-0676.
- [3] EURÓPSKA ÚNIA, (2020). *Social Enterprises and Their Ecosystems in Europe*. Comparative synthesis report. Luxembourg. European Union. ISBN 9789279977343. DOI 10.2767/567551.
- [4] CHRENEKOVÁ, M., (2019). Effects of Social Economy Selected Segments in The Slovak Republic. *European Countryside*, vol. 11, no. 1, pp. 29-42. ISSN 1803-8417. DOI 10.2478/euco-2019-0003.
- [5] CHRENEKOVÁ, M., JARÁBKOVÁ, J., GUBÁŇOVÁ, M., (2016). Sociálne podnikanie v cestovnom ruchu. *Acta Oeconomica Universitatis Selye*, vol. 5, no. 2, pp. 97-108. ISSN 1338-6581.

- [6] KERLIN, J. A., (2012). Defining Social Enterprise Across Different Contexts: Conceptual Framework Based on Institutional Factors. *Non-profit and Voluntary Sector Quarterly*, vol. 42, no. 1, pp. 84-108. ISSN 0899-7640.
- [7] KLÍMOVÁ, V., WINKLEROVÁ, L., (2017). Bariéry pro rozvoj inovací v regionech. In *XX. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, pp. 246-254. ISBN 978-80-210-8273-1. DOI 10.5817/CZ.MUNI.P210-8587-2017-31.
- [8] KORIMOVÁ, G., (2014). *Sociálna ekonomika a podnikanie*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, 214 p. ISBN 978-80-557-0695-5.
- [9] LUBELCOVÁ, G., (2012). Sociálna ekonomika: koncepty, príležitosti, riziká. *Sociológia*, vol. 44, no. 1, pp. 62-82. ISSN 0049-1225.
- [10] MONSON, J. L.; CHAVES, R., (2008). The European Social Economy: Concept and Dimensions of the Third Sector. *Annals of Public and Cooperative Economics*, vol. 79, no. 3-4, pp. 549-577. DOI 10.1111/j.1467-8292.2008.00370.x.
- [11] NEMEC, J., MERIČKOVÁ, B. M., SVIDROŇOVÁ, M. M., KLIMOVSKÝ, D., (2017). Co-Creation as a Social Innovation in Delivery of Public Services at Local Government Level: The Slovak Experience. In *Handbook of research on sub-national governance and development*, pp. 281-303. ISBN 9781522516453.
- [12] VACEKOVÁ, G, SVIDROŇOVÁ, M., (2016). *Nonprofit organizations in selected CEE countries: A journey to sustainability*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-8188-8. DOI10.5817/CZ.MUNI.M210-8188-2016.
- [13] WILDMANNOVÁ, M., (2017). Barriers and potential challenges in the development of social businesses in the Czech Republic. *Scientific Papers of the University of Pardubice, Series D*, vol. 24, no. 2, pp. 234-243. ISSN 1211-555X.

Príspevok bol spracovaný v rámci grantu Kultúrnej a edukačnej grantovej agentúry (KEGA) MŠVVaŠ SR - projekt číslo 047SPU-4/2018 Nové prístupy vo výučbe miestneho ekonomického a sociálneho rozvoja a v rámci diplomovej práce Bc. Adriany Klapkovej.